

Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee

Teie 24.04.2026 nr 8-1/3308-1

Meie 08.05.2026 nr 10-3/26/49-2

Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi arvamus karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu kohta

Täname võimaluse eest avaldada arvamust eelnõu kohta, millega soovitakse karistusseadustikus (KarS) sisalduv keskkonnastatuse süütegude peatükk viia vastavusse Euroopa Liidu keskkonnakuritegude direktiivi täiendatud ja ajakohastatud versiooniga. Tegemist on mahuka revisjonikavaga, mille üksikasjadesse ei olnud meil ajanappuse tõttu võimalik süvitsi minna – seetõttu on mõeldav, et seletuskiri pakub meie tähelepanekutele juba praegu vastuseid. Kui see aga nii ei ole, palume Teil meie ettepanekuid kaaluda.

1. Kohati opereeritakse eelnõus terminiga „oluline kahju“ (vt nt KarS § 351¹ lg 2). Seda terminit tuleb seni – vähemasti üldjuhul – sisustada karistusõiguses läbi KarS § 121 p 1. On segadust tekitav, kui sama seadus kasutab ühte ja sama mõistet erinevates tähendustes. Seetõttu palume kaaluda termini „oluline kahju“ asemel terminit „oluline keskkonnakahju“. Just „keskkonnakahjust“ räägitakse ju korduvalt tegelikult nii eelnõus kui seletuskirjas.

2. Eelnõus on hulganisti koosseise, kus räägitakse ettevaatamatusest. Karistusseadustikus kujutab ettevaatamatusvastutus üldjuhul erandit – reeglina eeldab kuriteost rääkimine tahtlust (vt KarS § 15 lg 1). Ettevaatamatusvastutuse laiendamine toimub karistusõiguse n-ö viimase abinõu (*ultima ratio*) põhimõtte arvelt: vastutusala laiendatakse sinna, kus see üldjuhul olema ei peaks, st sellistele tegevustele, millele peaks reeglina reageerima haldus- või tsiviilõigus. Direktiiv nõuab, et mõningad tegevused peaksid olema karistatavad ka juhul, kui need pannakse toime „rasket hooletusest“. Seletuskirjas (lk 7) märgitakse: „Rasket hooletust kui subjektiivse koosseisu elementi käsitatakse Eesti karistusõigussüsteemi kontekstis ettevaatamatusena (KarS § 18), mille puhul tuleb eraldi tuvastada, kas tegemist on kergemeelsuse või hooletusega.“. Tekib küsimus, kas arusaamani, et „raske hooletus“ tähendab Eesti seaduse mõttes „ettevaatamatust“, jõuti läbi mingi analüüsi või mingitele (õigus)allikatele tuginevalt? Kas ei ole võimalik, et „raske hooletus“ on samastatav kergemeelsusega KarS § 18 lg 2 tähenduses? Vahest ei hõlma see termin pelka n-ö mitteteadlikku ettevaatamatust ehk hooletust KarS § 18 lg 3 mõttes? Kui see nii on, võiks kaaluda võimalust kriminaliseerida rikkumised, millele peab järgnema vastutus ka siis, kui need pannakse toime „rasket hooletusest“ mitte läbi ettevaatamatusettehete, vaid üksnes juhul, kui teo toimepanija oli kergemeelne. Seeläbi jääks kriminaalvastutuse alast välja pelgalt hooletusest toime pandud teod (tagajärje hooletud põhjustamised) ja nii oleks muudatused paremini kooskõlas karistusõiguse *ultima ratio*-põhimõttega.

3. Mitmete koosseisude juures on viide „olulisele kahjule või olulise kahju ohule“. Need kaks tagajärge – kahju ja oht – on selgelt astmestatavad: oht kujutab endast kahju eelastet ehk on märksa väiksema ebaõigussisuga nähtus kui kahju (s.o realiseerunud oht). Pahatihti on need karistusseadustikus erinevalt sanktsioneeritud: nt tahtliku elu ohustamise eest nähakse ette kergemad karistused kui tahtliku elu kahjustamise ehk surma põhjustamise eest (vt nt KarS §-d 118 lg 1 p 1, 118¹ lg 2 p 5, 123, 133 lg 2 p 6, 138¹ lg 2 p 6, 259 lg 2 ja 406 lg 1 vs §-d 113 ja 114). Seetõttu võiks kaaluda võimalust talitada nii ka keskkonnakuritegude puhul, sanktsioneerides olulise kahju tekitamise rangemalt kui üksnes sellise ohu loomise.

Lugupidamisega

Erkki Hirsnik

Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi esimees

(allkirjastatud digitaalselt)